

การถอดองค์ความรู้การพัฒนาตำบลต้นแบบชุมชนเข้มแข็งของสภาองค์กรชุมชน
ในจังหวัดเชียงราย : กรณีตำบลป่าอ้อดอนชัย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย
และตำบลสันติสุข อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย*

KNOWLEDGE CAPTURING ON THE MODEL SUB-DISTRICT DEVELOPMENT OF
STRONG COMMUNITY OF COMMUNITY ORGANIZATION COUNCIL IN CHIANG
RAI PROVINCE: A CASE STUDY OF PA OR DON CHAI SUB-DISTRICT, MUANG
DISTRICT, CHIANG RAI PROVINCE AND SANTISUK SUB-DISTRICT, PHAN
DISTRICT, CHIANG RAI PROVINCE

กรชนก สนิทวงศ์, นัทธิยา วัฒนศิริศาสตร์, ณรงค์ เจนใจ

Kornchanok Sanitwong, Natthiya Wattanasirisat, Narong Janjai

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

Rajabhat Chiang Rai University

Corresponding Author Email: Pin5000@msn.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อถอดองค์ความรู้การพัฒนาตำบลต้นแบบชุมชนเข้มแข็งของสภาองค์กรชุมชนในจังหวัดเชียงราย เพื่อค้นหาแนวทางการพัฒนาตำบลนวัตกรรมชุมชนเข้มแข็งท้องถิ่นจัดการตนเอง เป็นการศึกษาเพื่อถอดองค์ความรู้ของผู้นำและผู้เกี่ยวข้องกับการพัฒนากลุ่มๆ จำนวนพื้นที่ละไม่เกิน 15 คน โดยใช้แบบประเมินตนเอง 4 มิติ 29 ตัวชี้วัด เป็นเครื่องมือในการศึกษา และการวิเคราะห์ผลตามค่าสถิติร้อยละ ผ่านโปรแกรมสำเร็จรูปที่พัฒนาโดยสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน

ผลการศึกษาพบว่า แนวทางการพัฒนาตำบลต้นแบบชุมชนเข้มแข็ง ท้องถิ่นจัดการตนเองประกอบไปด้วย 3 ด้าน คือ ด้านกลไกการขับเคลื่อน มีปัจจัยหลัก ได้แก่ กิจกรรมการพัฒนาแลกเปลี่ยน ปัจจัยเสริม ได้แก่ ระบบความสัมพันธ์ที่ไม่เป็นทางการ ส่วนในด้านผลผลิต (Output) ได้แก่ เกิดการพัฒนาแนวคิดและความสามารถ และในด้านผลลัพธ์ (Out come) มีกลไกสำคัญคือ การแก้ไขปัญหาอย่างเป็นรูปธรรมที่นำไปสู่การมีส่วนร่วม การเกิดผู้นำรุ่นใหม่ และเกิดชุมชนเข้มแข็งที่จะนำไปสู่แนวทางการพัฒนาตำบลนวัตกรรมชุมชนเข้มแข็ง

คำสำคัญ: การถอดองค์ความรู้; การพัฒนาตำบลต้นแบบ; นวัตกรรมชุมชนเข้มแข็ง

ABSTRACT

Objectives of this research was to capture Knowledge on the modelled Sub-District development of strong community of community organization council in Chiang Rai Province. to determine the development guidelines for the modelled sub-district of the strong community (self-management community). The research was studied for the knowledge capturing of the leaders and relevant people to the group development, maximum of 15 persons from each area. The four-dimensional self-assessment with 29 indicators was used as the research tool. The collected data were analyzed with the percentage using the software package that was developed by the Community Organizations Development Institute (CODI)

Research results showed that the development guidelines for the modelled sub-district of the strong community (self-management community). consisted of three domains. Firstly, it was the steering mechanism that the basic factor was the exchange activities, and the reinforced factor was the informal relationship system. Secondly, it was the output which was the development of concepts and capability that led to self-management and the adjustment of the structural relationship. Lastly, it was the outcome which the key mechanism was the substantial problem-solving toward the participation, the new generation of leaders, and the strong community that resulted in the development guidelines for the strong community innovation (self-management).

Keywords: Lesson Learned; The sub-district development of strong; self-management strong community innovation

บทนำ

สภาองค์กรชุมชน ซึ่งเป็นองค์กรภาคประชาชนที่ได้มีการก่อตั้งขึ้นอย่างเป็นทางการ ตั้งแต่ปีพ.ศ.2551 โดยมีวัตถุประสงค์หลักที่สำคัญ คือ เพื่อให้ชุมชนมีความเข้มแข็งสามารถจัดการตนเองได้อย่างยั่งยืน โดยมีสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) เป็นองค์กรที่มีบทบาทหน้าที่ในการสนับสนุนและให้การช่วยเหลือสภาองค์กรชุมชนตามที่กำหนดในพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ.2551 (ราชกิจจานุเบกษา, 2551)

ที่ผ่านมา สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) (องค์การมหาชน) ได้สนับสนุนการนำตัวชี้วัดชุมชนเข้มแข็งมาใช้ตั้งแต่ปี 2561 เพื่อสนับสนุนให้ชุมชนนำตัวชี้วัดไปประยุกต์ใช้ตามบริบทของพื้นที่ เพื่อเป็นเครื่องมือในการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงชุมชนและในปีงบประมาณ 2564 สถาบันตั้งเป้าหมายการพัฒนาตำบลต้นแบบชุมชนเข้มแข็งให้เกิดขึ้นทั่ว

ประเทศ จำนวน 800 ตำบล (5 ภาค ๆ ละ 160 ตำบล) โดยใช้แบบประเมินตัวชี้วัดชุมชนเข้มแข็ง 4 ในมิติ 29 ตัวชี้วัดคนมีแนวคิดและความสามารถเพิ่มขึ้น คุณภาพชีวิตคนในชุมชนดีขึ้น การปรับเปลี่ยนความสัมพันธ์โครงสร้าง/นโยบายและองค์กรชุมชนเข้มแข็ง มีความสามารถในการบริหารจัดการ (จินตนา เบญจทรัพย์, 2564) ดังนั้น แบบประเมินตัวชี้วัดชุมชนเข้มแข็ง 4 มิติ 29 ตัวชี้วัด จึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างกระบวนการประเมินและพัฒนาศักยภาพของขบวนการองค์กรชุมชนและสนับสนุนการพัฒนาองค์ความรู้ของพื้นที่ชุมชนท้องถิ่นให้เป็นตำบลนวัตกรรมชุมชน (ท้องถิ่นจัดการตนเอง) เพื่อให้เป็นรูปแบบ การพัฒนาโดยใช้พื้นที่เป็นตัวตั้งอย่างแท้จริง นอกจากนี้อำพล จินดาวัฒน์ (2564) ได้กล่าวถึงสถานการณ์ปัญหาที่ส่งผลต่อการขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาชุมชนที่นำมาสู่การพัฒนาเพื่อให้ชุมชนเข้มแข็ง เกิดจากสถานการณ์ปัญหาชุมชนมีปัจจัยจาก 1) การบริหารราชการรวมศูนย์รวบอำนาจ 2) ภายนอกดึงทรัพยากรออกจากชุมชน 3) ชุมชนขาดภูมิคุ้มกันพึ่งตัวเองไม่ได้ 4) ชุมชนฐานสังคมอ่อนแอล่มสลาย ดังนั้นการพัฒนาประเทศจะต้องพัฒนาจากฐานราก เหมือนการสร้างพระเจดีย์ จะต้องสร้างฐานพระเจดีย์ให้มั่นคง โดยให้ชุมชนท้องถิ่นมีความเข้มแข็งจัดการตนเองได้ และไปเชื่อมต่อกับระบบต่าง ๆ ของสังคมได้ (สำนักเลขาธิการยุทธศาสตร์ชุมชนเข้มแข็ง, 2564)

ด้วยเหตุดังกล่าว อาจกล่าวได้ว่า การพัฒนาตำบลนวัตกรรมชุมชน (ท้องถิ่นจัดการตนเอง) เกิดจากการต่อยอดของกระบวนการพัฒนาชุมชนเพื่อให้เกิดความเข้มแข็งตามแนวนโยบายของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนภายใต้ประเด็นยุทธศาสตร์การพัฒนาโดยใช้พื้นที่เป็นตัวตั้ง สนับสนุนให้ชุมชนท้องถิ่นมี ระบบที่พัฒนาไปสู่การจัดการตนเอง ด้วยเป้าประสงค์ให้ขบวนการองค์กรชุมชนมีความเข้มแข็ง สามารถจัดการตนเองบนพื้นฐานทุนชุมชนท้องถิ่นได้อย่างสมดุล (สำนักพัฒนานวัตกรรมชุมชนจัดการความรู้และการสื่อสาร, 2564) มาเป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชนและสามารถค้นหาทุนทางสังคมของชุมชน เพื่อที่จะนำความรู้ไปพัฒนาและสร้างมูลค่าเพิ่ม (Value Added) ให้กับชุมชน เพื่อใช้เวลาในช่วงปิดเทอมและวันหยุดให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชนและสังคม เพื่อเรียนรู้ทุนทางสังคมและศักยภาพในชุมชน โดยใช้เครื่องมือการวิจัยชุมชน และเพื่อให้เด็กและเยาวชนเกิดเป็นเครือข่ายที่สามารถทำให้เกิดชุมชนเข้มแข็งได้ในอนาคต (ปิยะวัฒน์ เจริญศักดิ์ และนิตยา รัตนดิถก ณ ภูเก็ต, 2566)

จังหวัดเชียงรายเป็นอีกพื้นที่หนึ่งที่สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนได้มีนโยบายในการพัฒนาสภาองค์กรเพื่อเป็นแกนนำหลักในการพัฒนาและเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับท้องถิ่น จากจำนวนสภาองค์กรในพื้นที่จังหวัดเชียงรายทั้งหมด 144 ตำบล และสามารถพัฒนาให้เป็นพื้นที่ตำบลชุมชนเข้มแข็งจำนวน 35 ตำบล (อัญชลี อินตะวงศ์ และประนอม เข็มชัยภูมิ, 2564) ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาให้เป็นตำบลนวัตกรรมชุมชนเข้มแข็ง (ท้องถิ่นจัดการตนเอง) ดังนั้นสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน จึงได้มอบหมายให้สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ซึ่งเป็นองค์กรวิชาการในพื้นที่ได้ดำเนินการถอดองค์ความรู้การพัฒนาตำบลต้นแบบชุมชน

เข้มแข็งของสภาองค์กรชุมชนในจังหวัดเชียงราย กรณีตำบลป่าอ้อดอนชัย อำเภอเมือง จังหวัด เชียงราย และตำบลสันติสุข อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อถอดองค์ความรู้การพัฒนาตำบลต้นแบบชุมชนเข้มแข็งของสภาองค์กรชุมชนใน จังหวัดเชียงราย ได้มีวัตถุประสงค์หลักคือ การศึกษาตำบลต้นแบบชุมชนเข้มแข็งใน 2 พื้นที่ คือ ตำบลป่าอ้อดอนชัย อำเภอเมือง และตำบลสันติสุข อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย เพื่อค้นหาแนวทางการพัฒนาตำบลนวัตกรรมชุมชนเข้มแข็ง (ท้องถิ่นจัดการตนเอง)

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผ่านการถอดองค์ความรู้การพัฒนาตำบลต้นแบบชุมชนเข้มแข็งของ สภาองค์กรชุมชนในจังหวัดเชียงราย แต่เนื่องจากระยะเวลาการศึกษามีจำกัด ดังนั้น

ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

คัดเลือกพื้นที่เพื่อเป็นกรณีศึกษา จำนวน 2 ตำบล คือ ตำบลป่าอ้อดอนชัย อำเภอเมือง และตำบลสันติสุข อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย ซึ่งเป็นพื้นที่ตำบลที่มีความโดดเด่น เพื่อทำการ ถอดบทเรียนองค์ความรู้ ที่จะเป็นแนวทางนำไปสู่การพัฒนาตำบลต้นแบบนวัตกรรมชุมชน เข้มแข็งท้องถิ่นจัดการตนเอง ดังกล่าวมีกลุ่มเป้าหมายสำคัญในการศึกษา คือ ผู้นำกลุ่มและ สมาชิกกลุ่ม ไม่เกิน 15 ท่าน/พื้นที่ตำบล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

คือ แบบประเมินตนเอง 4 มิติ 29 ตัวชี้วัด ซึ่งเป็นตัวชี้วัดชุมชนเข้มแข็งที่สถาบันพัฒนา องค์กรชุมชน (พอช.) ได้ดำเนินการพัฒนาประกอบไปด้วย

มิติที่ 1 คนมีแนวคิดและความสามารถเพิ่มขึ้น มีตัวชี้วัดสำคัญเช่น จำนวนผู้นำองค์กร, ผู้นำรุ่นใหม่, สัดส่วนครัวเรือนที่ได้รับการพัฒนา

มิติที่ 2 คุณภาพชีวิตคนในชุมชนดีขึ้น มีตัวชี้วัดสำคัญเช่น การมีกองทุนสวัสดิการใน ชุมชน, การมีแหล่งอาหาร, แก้ไขปัญหาของชุมชน

มิติที่ 3 ปรับเปลี่ยนความสัมพันธ์โครงสร้าง/นโยบาย มีตัวชี้วัดสำคัญเช่น จำนวน กิจกรรม โครงการที่ได้รับงบประมาณจากรัฐหรือองค์กรอื่นที่ไม่ใช่สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน

มิติที่ 4 องค์กรชุมชนเข้มแข็งมีความสามารถในการบริหารจัดการตนเอง มีตัวชี้วัด สำคัญเช่น จำนวนกลุ่ม องค์กรในพื้นที่, การบริหารจัดการกลุ่มตามหลักธรรมาภิบาล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นการดำเนินการผ่านการจัดเวทีการสนทนากลุ่ม (Focus Groups) โดยผู้ศึกษาได้นำแบบประเมินดังกล่าวมาเป็นแนวคำถามเพื่อให้ผู้เข้าร่วมเวทีได้

ประเมินและให้คะแนนตนเองตามหัวข้อที่กำหนดซึ่งเป็นการศึกษาเชิงปริมาณร่วมกับการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยมุ่งเน้นการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-deep Interview) เฉพาะผู้นำสำคัญของแต่ละตำบล จำนวน 2-5 ท่าน และใช้ Snowball technique ในการค้นหาผู้นำสำคัญของแต่ละพื้นที่

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลตามแบบประเมินตัวชี้วัดเข้มแข็งใน 4 มิติ 29 ตัวชี้วัดเป็นการวิเคราะห์โดยใช้ค่าสถิติร้อยละ (Percentage) ซึ่งเป็นรูปแบบโปรแกรมสำเร็จรูปที่ได้มีการพัฒนาโดยสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนนอกจากนั้น ในการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ เป็นการวิเคราะห์เพื่อถอดองค์ความรู้ที่ชี้ให้เห็นถึงผลลัพธ์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากกระบวนการพัฒนาของพื้นที่ตามมิติของชุมชนเข้มแข็ง 4 มิติอันได้แก่ มิติที่ 1 คนมีแนวคิดและความสามารถเพิ่มขึ้น (ความรู้/ทัศนคติ/ทักษะ) หรือไม่อย่างไร? มิติที่ 2 คุณภาพชีวิตคนในชุมชนดีขึ้นหรือไม่อย่างไร? มิติที่ 3 ชุมชนมีการปรับเปลี่ยนความสัมพันธ์โครงสร้าง/นโยบายหรือไม่อย่างไร? มิติที่ 4 องค์กรชุมชนเข้มแข็ง มีความสามารถในการบริหารจัดการหรือไม่อย่างไร? โดยมีการนำการเปลี่ยนแปลงทั้ง 4 มิติมาอธิบายให้เห็นถึงรูปธรรมที่เกิดขึ้นในชุมชน อีกทั้งการถอดองค์ความรู้การวิเคราะห์ให้เห็นถึงกระบวนการพัฒนาของชุมชนมาเปรียบเทียบกับอธิบายและชี้ให้เห็นในกระบวนการที่เกิดขึ้นได้ก่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชน ระหว่างหน่วยงาน ภาคีในพื้นที่และนอกพื้นที่อย่างไรบ้างที่เป็นเชิงประจักษ์ หลังจากนั้น จึงได้รวบรวมและเรียบเรียงอธิบาย พรรณนาตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด

ผลการวิจัย

จากการถอดองค์ความรู้การพัฒนาตำบลต้นแบบชุมชนเข้มแข็งของสภาองค์กรชุมชนในจังหวัดเชียงราย กรณีตำบลป่าอ้อดอนชัย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย และตำบลสันติสุข อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย เพื่อค้นหาแนวทางการพัฒนาตำบลนวัตกรรมชุมชนเข้มแข็งโดยใช้เครื่องมือประเมินตนเอง 4 มิติซึ่งเป็นตัวชี้วัดชุมชนเข้มแข็งที่สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนได้ดำเนินการพัฒนา พบว่า จากการใช้แบบประเมินทั้ง 4 มิติ 29 ตัวชี้วัดชุมชนเข้มแข็ง พบว่า สภาองค์กรชุมชนตำบลสันติสุข อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย ได้คะแนนรวม 88 % (ดีมาก) และสภาองค์กรชุมชนตำบลป่าอ้อ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ได้คะแนนรวม 91 คะแนน (ดีเยี่ยม) และได้ทำการศึกษาเพื่อถอดบทเรียนในเชิงลึกทั้ง 4 มิติ ของทั้งสองพื้นที่ทำให้พบว่า 1. มิติการพัฒนาแนวคิดและความสามารถจากการประเมินด้วยตัวชี้วัด 4 มิติ 29 ข้อ พบว่า ทั้งสองพื้นที่อยู่ในระดับดีเยี่ยม (100 คะแนนเต็ม) เนื่องจากผู้นำทั้งสองกลุ่มมีความพยายามที่จะทำให้สมาชิกของกลุ่มเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของกลุ่มให้มากที่สุดและจำนวนสมาชิกที่เข้ารับการฝึกอบรมหรือมีส่วนร่วมเกินกว่าจำนวนที่กำหนด ถึงแม้ว่าภายหลังจากการเข้าร่วมกิจกรรมมีสมาชิกน้อยราย (ส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มผู้นำ) ที่ได้พัฒนากิจกรรมหรือพัฒนาตนเองตามแผน แต่อย่างไรก็ตาม อาจกล่าวได้ว่า กิจกรรมต่าง ๆ ที่สมาชิกเข้าร่วมได้ก่อให้เกิดประโยชน์กับสมาชิก

และสมาชิกสามารถนำองค์ความรู้ที่ได้รับไปปรับใช้กับการแก้ไขปัญหาหรือการพัฒนาตนเองเพื่อการยกระดับคุณภาพชีวิตของตนเองได้ในระดับหนึ่ง

นอกเหนือจากนั้น ยังพบว่า จากการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ อย่างหลากหลายทั้งในส่วนของสภาองค์กรชุมชนจังหวัดหรือองค์กรหน่วยงานในพื้นที่รวมทั้งองค์กร หน่วยงานในระดับประเทศที่เกี่ยวข้อง ส่งผลต่อการเกิดการพัฒนาอุดมการณ์ในการทำงานเพื่อส่วนรวม โดยเฉพาะในกลุ่มผู้นำองค์กรและคณะกรรมการองค์กร ถึงแม้ว่าในระยะแรก ๆ ไม่เข้าใจในบทบาทการทำงานของสภาฯ หลายคนยังสับสนเพราะสภาองค์กรชุมชนถือได้ว่าเป็นองค์กรใหม่ อีกทั้งยังเป็นองค์กรภาคประชาชนที่มีความเป็นอิสระไม่ขึ้นตรงต่อหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งวิถีวัฒนธรรมในสังคมไทยยังไม่เคยมีองค์กรในลักษณะนี้ ดังนั้น การเข้าร่วมกิจกรรมในระดับต่าง ๆ ของคณะกรรมการสภาจึงเป็นการเข้าร่วมแบบงง ๆ ปนอยากรู้ (ศิริกัลยา อุปพันธ์, 2564) แต่ภายหลังเมื่อได้เข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนา การฝึกอบรม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทั้งในระดับจังหวัดและระดับประเทศบ่อยครั้ง จึงทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่และแนวทางการดำเนินกิจกรรมในฐานะผู้นำองค์กรได้มากขึ้น และกิจกรรมที่ค่อนข้างส่งผลต่อการพัฒนาแนวคิดและความสามารถของผู้นำทั้ง 2 พื้นที่คือ การเข้าร่วมกิจกรรมด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและทุนชุมชนหรือการฝึกอบรมการจัดทำแผน cbmc ซึ่งเป็นการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ ทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกิดความตระหนักในด้านการวางแผนเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน เกิดภาวะการณ์เป็นผู้นำรวมทั้งเกิดการเชื่อมประสานกับเครือข่าย องค์กรที่เกี่ยวข้องเพื่อขอรับการหนุนเสริมให้เกิดการแก้ไขปัญหา พัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม (ศรีลีย์ พันธุ์อินทร์, 2564)

สิ่งที่น่าสนใจคือ ในการดำเนินการประสานร่วมกับเครือข่าย องค์กรที่เกี่ยวข้องเพื่อหนุนเสริมการแก้ไขปัญหาหรือการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน ส่วนใหญ่เป็นการดำเนินการที่อยู่บนพื้นฐานของระบบความสัมพันธ์ที่ไม่เป็นทางการ โดยไม่ได้ใช้สถานภาพใด ๆ เข้ามาเกี่ยวข้องแต่เป็นการปฏิสัมพันธ์ภายใต้การมีความสนใจร่วมกัน อย่างไรก็ตามการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ดังกล่าว ทำให้ผู้นำกลุ่มเกิดความตระหนักในความต้อการที่จะเป็นส่วนหนึ่งของการร่วมแก้ไขปัญหาให้กับสมาชิกกลุ่ม เกิดการประสานเพื่อขอรับการหนุนเสริมจากองค์กรที่เกี่ยวข้อง โดยมีเป้าหมายสำคัญคือ การแก้ไขปัญหาและยกระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสมาชิกในพื้นที่

ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่า ความถี่และความหลากหลายในการเข้าร่วมกิจกรรม โดยเฉพาะการเข้าร่วมกิจกรรมเชิงปฏิบัติการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องส่งผลต่อการพัฒนาแนวคิดและศักยภาพรวมทั้งการพัฒนาอุดมการณ์การทำงานเพื่อส่วนรวมของผู้นำกลุ่มเพื่อการยกระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสมาชิกในพื้นที่

2. มิติคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนดีขึ้นในด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนดีขึ้นพบว่า จากการประเมินด้วยตัวชี้วัด 4 มิติ 29 ข้อ สำหรับพื้นที่ตำบลป่าอ้อ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย อยู่ในระดับดีมาก (80%) ขณะที่พื้นที่ตำบลสันติสุข อำเภอพาน จังหวัด

เชียงราย อยู่ในระดับดี (73%) และจากการสัมภาษณ์เพิ่มเติมทำให้พบว่า สาเหตุที่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนยังมีคะแนนไม่ดีเท่าที่ควรเนื่องจาก ถึงแม้ว่าที่ผ่านมามีผู้นำองค์กรมีความพยายามในการเป็นส่วนหนึ่งของการแก้ไขปัญหาและการยกระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสมาชิกในชุมชนอย่างทั่วถึงแต่ด้วยศักยภาพที่มีข้อจำกัดในด้านบทบาทหน้าที่ที่หลากหลายทำให้ไม่สามารถจัดสรรเวลาเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสมาชิกในเชิงลึกได้ สิ่งที่มีผู้นำองค์กรได้ดำเนินการส่วนใหญ่ เป็นการดำเนินการภายใต้แผนและนโยบายขององค์กรที่เกี่ยวข้องที่ได้มีการหนุนเสริมกิจกรรม งบประมาณเป็นครั้งคราวแต่ขาดความต่อเนื่องทั้งกระบวนการ (ต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ) สอดคล้องจากการแลกเปลี่ยนผู้นำและสมาชิกทั้งสองกลุ่มที่ทำการศึกษาค้นคว้าให้ความเห็นเพิ่มเติมในประเด็นนี้ว่า องค์กรส่วนใหญ่สนับสนุนเฉพาะในส่วนต้นน้ำ คือ การค้นหาปัญหาและการวางแผน แต่ในความเป็นจริงชุมชนถึงแม้ว่าภาครัฐหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องจะมองว่ามีความเข้มแข็งสามารถดำเนินการเองได้ แต่ชุมชนก็ยังคงต้องการการหนุนเสริมตลอดทาง โดยเฉพาะบทบาทการเป็นที่เลี้ยงหรือที่ปรึกษารวมทั้งการหนุนเสริมในสิ่งที่ชุมชนต้องการตามสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น ดังนั้น จึงทำให้มิติการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนให้ดีขึ้น จึงยังไม่เกิดความเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนมากนักเนื่องจากโครงการส่วนใหญ่ขาดความต่อเนื่องทั้งในด้านกิจกรรม, งบประมาณและบุคลากรหนุนเสริมดังกล่าว

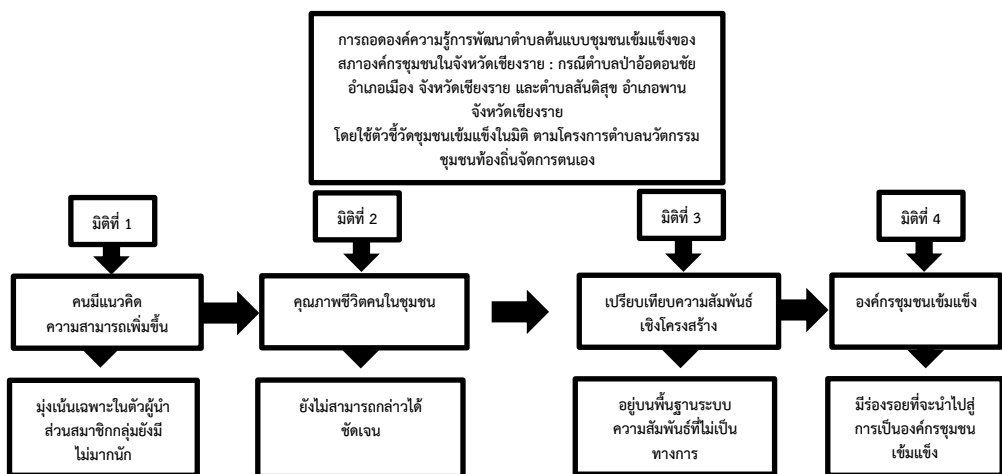
3. มิติปรับเปลี่ยนความสัมพันธ์โครงสร้างนโยบายในด้านมิติปรับเปลี่ยนความสัมพันธ์โครงสร้างนโยบายจากการประเมินด้วยตัวชี้วัด 4 มิติ 29 ข้อสำหรับพื้นที่ตำบลป่าอ้อ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย อยู่ในระดับดีเยี่ยม (93%) ขณะที่พื้นที่ตำบลสันติสุข อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย อยู่ในระดับดีมาก (87%) และจากการศึกษาเชิงลึกในทั้งสองพื้นที่พบว่า ระบบความสัมพันธ์ที่ไม่เป็นทางการ (เครือญาติ, เพื่อน), ความเป็นคนที่ได้รับการยอมรับจากประชาชนในท้องถิ่นค่อนข้างมีผลต่อการปรับเปลี่ยนระบบความสัมพันธ์โครงสร้างนโยบายโดยได้รับการยอมรับจากองค์กรท้องถิ่นให้สามารถนำโครงการของสภาองค์กรชุมชนตำบลเข้าสู่กระบวนการพัฒนาแผนยุทธศาสตร์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น เทศบาลตำบล, องค์กรบริหารส่วนตำบลรวมทั้งองค์กรในระดับจังหวัด แต่การหนุนเสริมในด้านงบประมาณยังมีข้อจำกัดไม่สามารถหนุนเสริมได้ กลุ่มยังคงต้องใช้งบประมาณจากภายนอกโดยเฉพาะจากสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) ในการขับเคลื่อนกิจกรรม (ที่สอดคล้องกับนโยบายของสถาบันพัฒนาองค์กร) ดังนั้น ถึงแม้ว่า กลุ่มสามารถใช้ระบบความสัมพันธ์แบบไม่เป็นทางการไปปรับเปลี่ยนระบบการทำงานในด้านโครงสร้าง/นโยบายขององค์กรได้ในระดับหนึ่งแต่เป็นการหนุนเสริมในด้านารให้ความร่วมมือมากกว่าการหนุนเสริมทั้งกระบวนการ บุคลากร งบประมาณ

ดังนั้น ในการดำเนินกิจกรรมส่วนใหญ่จึงเป็นงบประมาณสนับสนุนภายใต้ นโยบายของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) โดยการประสานงานของคณะกรรมการสภาองค์กรชุมชนจังหวัดเชียงราย ซึ่งงบประมาณส่วนใหญ่เป็นงบประมาณที่เกี่ยวกับการฝึกอบรม,

การวางแผนพัฒนาเป็นครั้งคราว มากกว่าการสนับสนุนกิจกรรมต่อเนื่องทั้งกระบวนการเพื่อให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมดังได้กล่าวข้างต้น นอกจากนั้นเป็นงบประมาณที่ช่วยเหลือเร่งด่วนหรือภาวะฉุกเฉิน เช่น สถานการณ์ปัญหาภัยพิบัติในพื้นที่ หรือการแก้ไขปัญหากลุ่มยากไร้ เช่น การสำรวจผู้ป่วยติดเตียงเพื่อให้การช่วยเหลือ การสำรวจกลุ่มคนยากจนเพื่อการซ่อมแซมบ้านพอเพียง ซึ่งก็เป็นไปภายใต้นโยบายของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) เช่นกัน

4. มิติองค์กรชุมชนเข้มแข็งจากการประเมินด้วยตัวชี้วัด 4 มิติ 29 ข้อ พบว่า ทั้งสองพื้นที่อยู่ในระดับดีเยี่ยม (มากกว่า 90%) แต่อย่างไรก็ตาม จากการประเมินตนเองของผู้นำทั้งสองกลุ่มผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-deep Interview) พบว่า ไม่สามารถกล่าวได้ว่าตำบลตนเองเข้มแข็งอย่างแท้จริง เนื่องจากปัญหาหลายปัญหาของชุมชนยังไม่ได้รับการแก้ไขอย่างเป็นรูปธรรม (ศิริกัลยา อุปันันท์, 2564) เช่น ชาวบ้านส่วนใหญ่ยังมีหนี้สิน จำนวนหนี้สินก็ยังไม่ลดลง หรือในด้านรายได้ก็ถือว่า ยังไม่เพิ่มขึ้น รายได้รับยังน้อยกว่ารายจ่ายหรือยังไม่เกิดการแก้ไขปัญหาที่เป็นระบบหรืออย่างเป็นรูปธรรมอย่างแท้จริงหรือแม้แต่ในด้านอาชีพสมาชิกส่วนใหญ่ก็ยังขาดความมั่นคง เป็นต้น นอกจากนั้นในการพัฒนากิจกรรมหรือการดำเนินกิจกรรมในพื้นที่ส่วนใหญ่ก็ยังอยู่บนพื้นฐานที่เป็นไปตามแผนและนโยบายขององค์กรที่เกี่ยวข้องมากกว่า การเกิดจากความคิดริเริ่มของสมาชิกในชุมชน และกิจกรรมส่วนใหญ่ยังอยู่ในระดับการวางแผนขาดการดำเนินกิจกรรมและหนุนเสริมอย่างต่อเนื่อง (คุณศรีลีย์ พันธุ์อินทร์, 2564)

ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่า ในด้านมิติองค์กรชุมชนเข้มแข็ง จากการประเมินโดยผู้นำกลุ่มพบว่า ยังไม่อาจกล่าวได้ว่า กลุ่มมีความเข้มแข็งเนื่องจากปัญหาของชุมชนยังไม่ได้รับการแก้ไขหรือประสบผลสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรม

ภาพที่ 1 การวิเคราะห์ที่ใช้แบบประเมิน 4 มิติ

อภิปรายผลการวิจัย

สำหรับการศึกษาในครั้งนี้ ได้นำแบบประเมินตัวชี้วัดชุมชนเข้มแข็งที่สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) ได้มีการพัฒนามาเป็นแนวทางหลักในการศึกษา ทำให้พบว่า แบบประเมินตัวชี้วัดชุมชนเข้มแข็งใน 4 มิติ 29 ตัวชี้วัด เป็นแบบประเมินที่มุ่งเน้นในเชิงปริมาณโดยการให้ผู้เข้าร่วมเวทีได้ประเมินตนเองโดยการให้คะแนน แต่เนื่องจากระยะเวลาการจัดทำเวทีมีค่อนข้างจำกัด จึงอาจจะทำให้ขาดการถกอภิปรายเท่าที่ควร อีกทั้งมีข้อติดขัดที่อาจจะทำให้เกิดการอภิปรายและอธิบายเพิ่มเติม เช่น การใช้ภาษาของแบบประเมินที่ค่อนข้างเป็นวิชาการ จึงทำให้ผู้นำไปใช้ต้องแปลจากภาษาวิชาการมาเป็นภาษาที่ประชาชนสามารถเข้าใจได้ ทำให้การดำเนินกิจกรรมมีความล่าช้ามากขึ้น

ในด้านผลการศึกษาพบว่า กระบวนการพัฒนาองค์กรชุมชนผ่านการจัดเวทีในระดับต่าง ๆ ถึงแม้ว่าผู้เข้าร่วมกิจกรรม (ผู้นำ) จะเกิดการพัฒนา โดยเฉพาะในมิติที่ 1 ด้านแนวคิดและความสามารถ และมิติที่ 3 การปรับเปลี่ยนความสัมพันธ์ (โครงสร้างนโยบาย) แต่ในการที่จะทำให้ผู้นำกลับไปพัฒนาหรือเชื่อมต่อกับชุมชนให้ประสบผลสำเร็จตามมิติที่ 2 คุณภาพชีวิตของคนในชุมชนดีขึ้น และมิติที่ 4 องค์กรชุมชนเข้มแข็งค่อนข้างที่จะเป็นไปได้ยาก เนื่องจากบทบาทและสถานภาพการทำงานของผู้นำที่ค่อนข้างหลากหลาย ทำให้ไม่สามารถเข้าถึงชุมชนได้เท่าที่ควร ดังนั้น จึงสอดคล้องกับผลการศึกษาที่พบว่า ในมิติที่ 2 คุณภาพชีวิตของคนในชุมชนดีขึ้น และมิติที่ 4 องค์กรชุมชนเข้มแข็ง ผู้นำและสมาชิกกลุ่มได้ประเมินตนเองว่า ยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควรเนื่องจากยังไม่เกิดรูปธรรมการพัฒนาที่แท้จริงดังกล่าว

จากการถอดองค์ความรู้การพัฒนาตำบลต้นแบบชุมชนเข้มแข็งของสภาองค์กรชุมชนในจังหวัดเชียงราย กรณีตำบลป่าอ้อดอนชัย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย และตำบลสันติสุข อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย เพื่อค้นหาแนวทางการพัฒนานวัตกรรมชุมชนเข้มแข็งท้องถิ่นจัดการตนเอง โดยใช้เครื่องมือประเมินตนเอง 4 มิติซึ่งเป็นตัวชี้วัดชุมชนเข้มแข็งที่สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) ได้ดำเนินการพัฒนา พบว่า จากการใช้แบบประเมินทั้ง 4 มิติ 29 ตัวชี้วัดชุมชนเข้มแข็งพบว่า สภาองค์กรชุมชนตำบลสันติสุข อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย ได้คะแนนรวม 88 คะแนน (ดีมาก) และ สภาองค์กรชุมชนตำบลป่าอ้อ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ได้คะแนนรวม 91 คะแนน (ดีเยี่ยม) และได้ทำการศึกษาเพื่อถอดบทเรียนในเชิงลึกทั้ง 4 มิติ ของทั้งสองพื้นที่ในภาพรวมทำให้พบว่า มิติที่ 1 ด้านการพัฒนาแนวคิดและความสามารถ ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้สมาชิกกลุ่มเกิดการพัฒนาได้แก่ ความถี่และความหลากหลายในการเข้าร่วมกิจกรรม โดยเฉพาะการเข้าร่วมกิจกรรมเชิงปฏิบัติการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องส่งผลต่อการพัฒนาแนวคิดและศักยภาพรวมทั้งการพัฒนาอุดมการณ์การทำงานเพื่อส่วนรวมของผู้นำกลุ่มเพื่อการยกระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสมาชิกในพื้นที่ ส่วนมิติที่ 2 ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนดีขึ้น พบว่า ในการดำเนินกิจกรรมของสภาองค์กรชุมชนในระดับตำบลทั้งสองแห่งยังไม่สามารถกล่าวได้ชัดเจนว่า การดำเนินงานได้ส่งผลให้สมาชิกในพื้นที่เกิดการยกระดับการ

พัฒนาคุณภาพชีวิตเนื่องจากการดำเนินกิจกรรมส่วนใหญ่ยังขาดการสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง และในมิติที่ 3 ในด้านมิติปรับเปลี่ยนความสัมพันธ์โครงสร้างนโยบายพบว่า ระบบความสัมพันธ์อย่างไม่เป็นทางการ เครือญาติ เพื่อน สมาชิกในชุมชน ส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนและพัฒนา โครงการของกลุ่มฯ เข้าสู่ระบบโครงสร้างการทำงานในองค์กรท้องถิ่นแต่เป็นเพียงการหนุนเสริม เฉพาะความร่วมมือแต่ยังขาดศักยภาพในการหนุนเสริมด้านงบประมาณ ดังนั้น สภาองค์กรชุมชนจึงยังต้องพึ่งงบประมาณภายใต้แผนและนโยบายจากสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) ซึ่งเป็นองค์กรหลักในการสนับสนุนเพื่อการขับเคลื่อนสภาองค์กรชุมชนในระดับตำบลและมิติสุดท้ายได้แก่ มิติองค์กรชุมชนเข้มแข็ง ผลการศึกษาพบว่า ถึงแม้ว่าสภาองค์กรชุมชนระดับตำบลทั้งสองกลุ่มได้รับการคัดเลือกให้เป็นสภาองค์กรที่เข้มแข็ง แต่ในฐานะของกลุ่มเองยังไม่สามารถที่จะกล่าวได้ว่า ตนเองเป็นสภา ที่มีความเข้มแข็งเนื่องจากปัญหาสำคัญ ๆ ของสมาชิกยังไม่ได้รับการแก้ไขอย่างเป็นรูปธรรม เช่น ภาวะหนี้สิน การพัฒนารายได้ เป็นต้น

แต่อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาถอดบทเรียนในครั้งนี้ สามารถนำมาเป็นแนวทางการพัฒนาเพื่อให้เกิดนวัตกรรมชุมชนเข้มแข็งท้องถิ่นจัดการตนเอง โดยมีองค์ประกอบหรือกลไกสำคัญที่จะหนุนเสริมให้เกิดตำบลนวัตกรรมชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเองได้แก่ การหนุนเสริมขององค์กรที่สนับสนุนหลักหรือหน่วยงานในท้องถิ่น ท้องที่ แผนและนโยบายการพัฒนาองค์กรชุมชนอย่างเป็นรูปธรรมจากหน่วยงานสนับสนุนและกลุ่มผู้นำรุ่นใหม่ที่จะเป็นพลังในการขับเคลื่อนสืบต่อไป นอกจากนี้ ยังมีปัจจัยร่วมสนับสนุนได้แก่ การเข้าร่วมกิจกรรมที่เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

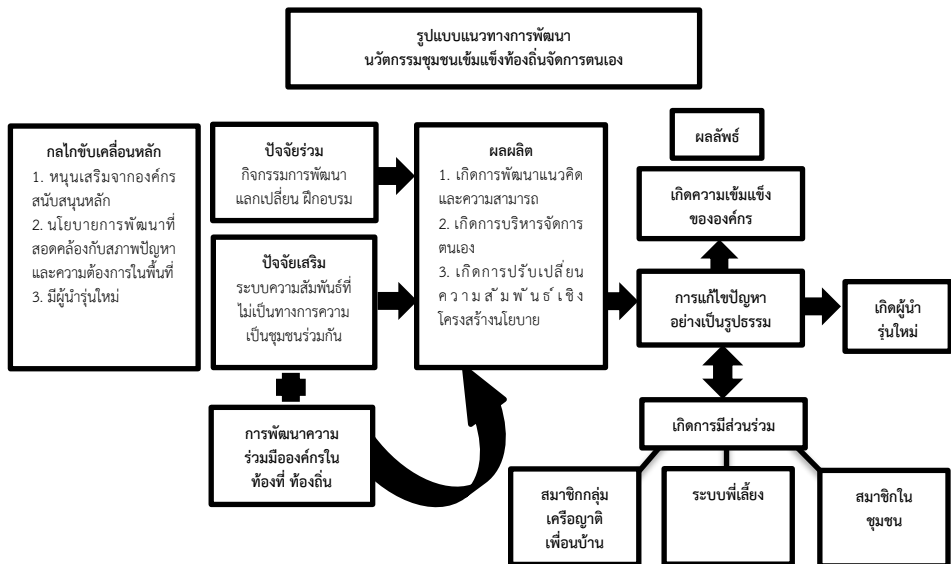
โดยมีปัจจัยร่วมที่สำคัญคือ กิจกรรมการพัฒนาศักยภาพที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน และปัจจัยเสริม ได้แก่ ระบบความสัมพันธ์ที่ไม่เป็นทางการ ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาความร่วมมือขององค์กรในท้องถิ่นเกิดการปรับเปลี่ยนระบบความสัมพันธ์สู่การพัฒนาเชิงโครงสร้าง และส่งผลต่อการพัฒนาสมาชิกกลุ่มให้เกิดการพัฒนาแนวคิดและความสามารถ เกิดการบริหารจัดการตนเอง

นอกจากนั้น กลไกสำคัญอีกประการหนึ่งคือ ระบบพี่เลี้ยงที่เชื่อมโยงในระดับพื้นที่ คณะกรรมการสภาองค์กรชุมชนจังหวัดฯ นักวิชาการท้องถิ่น ที่ให้การหนุนเสริมทั้งในด้านการพัฒนาความรู้ ความสามารถ งบประมาณที่เหมาะสมเพื่อการแก้ไขปัญหาอย่างเป็นรูปธรรม อีกทั้งกระบวนการร่วมกันแก้ไขปัญหาระหว่างสมาชิก นักวิชาการ เจ้าหน้าที่จากองค์กรหนุนเสริม ทั้งภาครัฐและเอกชนยังเป็นกระบวนการที่นำไปสู่การพัฒนาเพื่อให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง เกิดผู้นำรุ่นใหม่ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่จะนำไปสู่การพัฒนาตำบลนวัตกรรมชุมชนเข้มแข็ง

องค์ความรู้จากการวิจัย

สำหรับการศึกษาในครั้งนี้ ทำให้พบว่า ผู้นำองค์กรชุมชนค่อนข้างที่จะมีบทบาทการทำงานที่หลากหลายและอาจกล่าวได้ว่า เป็นหัวใจสำคัญของการทำงานพัฒนาที่ทุกองค์กรหน่วยงานมุ่งเน้นร่วมประสานงาน ทำให้ผู้นำไม่มีเวลาที่จะทำความเข้าใจ เข้าถึงหรือพัฒนาชุมชนได้อย่างเป็นรูปธรรม ในขณะที่เดียวกันก็พบว่า ผู้นำและสมาชิกองค์กรชุมชนในปัจจุบันส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ บางพื้นที่ผู้นำองค์กรชุมชนเป็นกลุ่มข้าราชการ เกษียณ ทำให้มีพลังและอิทธิพลต่อกลุ่มในการขับเคลื่อน อีกทั้งมีความสามารถในการประสานเครือข่ายเพื่อขอรับความช่วยเหลือและต่อยอดงานพัฒนาชุมชนด้วยตนเอง (ผ่านการใช้สถานภาพดั้งเดิมของตนเอง) แต่จากการพบปะ แลกเปลี่ยนกับผู้นำอย่างไม่เป็นทางการพบว่า ผู้นำส่วนใหญ่มีความต้องการระบบพี่เลี้ยงที่จะมาหนุนเสริมการทำงานในพื้นที่หรือการมีผู้เชื่อมประสานการทำงานในพื้นที่อย่างต่อเนื่องและเป็นรูปธรรม (ใช่ต่อช่อกลาง)

ภาพที่ 2 องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอเชิงนโยบาย

ในด้านนโยบายที่เกี่ยวข้อง องค์กรสนับสนุนหลักควรประสานเพื่อให้เกิดระบบพี่เลี้ยงที่จะสนับสนุนในพื้นที่อย่างต่อเนื่องเป็นระบบที่ชัดเจน ซึ่งในที่นี้จะขอเสนอใน 2 รูปแบบ คือ 1) ระบบพี่เลี้ยงที่เกิดจากองค์กรสนับสนุนหลักได้แก่ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) ควรมีการจัดบุคลากรฝ่ายสนับสนุนพื้นที่เพื่อปฏิบัติการร่วมกับพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรมรวมทั้งการจัดสรรงบประมาณเพื่อการสนับสนุนในพื้นที่ตามสภาพปัญหาและความต้องการของพื้นที่อย่าง

เหมาะสมเพื่อเป็นงบประมาณเบื้องต้นในการขับเคลื่อนเพื่อการพึ่งตนเอง 2) ระบบพี่เลี้ยงที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของหน่วยงานองค์กรที่เกี่ยวข้องด้านการพัฒนาและวิชาการ โดยการคัดเลือกเด็ก/เยาวชนในพื้นที่ที่สนใจด้านงานพัฒนาชุมชนหรือนักศึกษาศาสาพัฒนาชุมชน/สังคมจากมหาวิทยาลัยในพื้นที่ เพื่อนำมาฝึกอบรม/บ่มเพาะ (ควรมีการพัฒนาหลักสูตรเพื่อการพัฒนานักพัฒนารุ่นเยาว์ร่วมกัน) เพื่อให้เป็นนักพัฒนารุ่นเยาว์ในพื้นที่ ทำหน้าที่ในการประสาน เชื่อมโยง (โช่ต่อช่อกลาง) ระหว่างสมาชิกในชุมชนและผู้นำชุมชน (ซึ่งประสบกับปัญหาภาระงานที่มากทำให้ไม่มีเวลาทำงานในพื้นที่) โดยผู้นำชุมชนทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงหรือที่ปรึกษาในพื้นที่ ร่วมกับนักวิชาการ/เจ้าหน้าที่ขององค์กรสนับสนุนหลัก ซึ่งการดำเนินงานในลักษณะนี้จะทำให้เกิดการขับเคลื่อนในระดับพื้นที่เพื่อตอบสนองกับปัญหาและความต้องการได้อย่างเป็นรูปธรรม และเกิดการยกระดับการพัฒนาศักยภาพของผู้นำในพื้นที่

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

องค์กรสนับสนุนหลัก (พอช.) ควรมีการสนับสนุนต่อเนื่องและเชื่อมโยงกิจกรรมที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของพื้นที่อย่างแท้จริง เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรม (เนื่องจากในปัจจุบันมุ่งเน้นเฉพาะการวางแผน การฝึกอบรมแบบต้นน้ำ และ กลางน้ำ) แต่ขาดการสนับสนุนต่อเนื่องอย่างเป็นรูปธรรม (ปลายน้ำ)

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรวิจัยแนวทางการพัฒนาตัวชี้วัดในระดับพื้นที่ ให้โอกาสพื้นที่ได้เกิดการพัฒนาตัวชี้วัดตามบริบทของแต่ละพื้นที่ ซึ่งจะนำไปสู่การคิด วิเคราะห์ร่วมกันของสมาชิกกลุ่ม ซึ่งจะนำไปสู่แนวทางการวางแผนเพื่อการพัฒนาและการยกระดับการพัฒนาศักยภาพผนวกกับคุณภาพชีวิตของพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรม

เอกสารอ้างอิง

- จันทนา เบญจทรัพย์. (2564, 14 กันยายน). ผู้ช่วยผู้อำนวยการ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน [บทสัมภาษณ์]
- ประนอม เข็มชัยภูมิ. (2564, 10 กันยายน). ประธานสภาองค์กรชุมชนจังหวัดเชียงราย [บทสัมภาษณ์]
- ปิยะวัฒน์ เจริญศักดิ์ และนิสา รัตนติลก ฦ ภูเก็ต. (2566). เด็กและเยาวชนกับการสร้างชุมชนเข้มแข็ง. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 12(2), 95-104.
- พระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน เรื่อง การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล. (2551, 8 กุมภาพันธ์). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 125 ตอนที่ 31 ก. หน้า 29.
- ศรีลัษณ์ พันธุ์อินทร์. (2564, 12 กันยายน). ประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลป่าอ้อดอนชัย [บทสัมภาษณ์]

- ศิริกัลยา อุปันนท์. (2564, 12 กันยายน). ประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลสันติสุข
[บทสัมภาษณ์]
- สำนักพัฒนานวัตกรรมชุมชนจัดการความรู้และการสื่อสาร. (2564). *โครงการความร่วมมือถอด
องค์ความรู้การพัฒนาตำบลต้นแบบนวัตกรรมชุมชนเข้มแข็ง ประจำปี 2564*. กรุงเทพฯ:
สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน.
- สำนักเลขานุการยุทธศาสตร์ชุมชนเข้มแข็ง. (2564). *กรอบเนื้อหาการถอดองค์ความรู้*.
กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน.
- อัญชลี อินตะวงค์, (2564, 10 กันยายน). เลขานุการสภาองค์กรชุมชนจังหวัดเชียงราย
[บทสัมภาษณ์]
- อำพล จินดาวัฒน์. (2564). *ยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยชุมชนเข้มแข็งและทิศทางของรัฐที่ควร
ปรับเปลี่ยน*. สืบค้น 2 เมษายน 2565, จาก <https://www.thaipost.net>

